

פרק א

וְאָרְצָהּ בּוֹ, וְאֶכְפְּדָהּ, אָמַר ה' - ואז, ארצה בבית, ואשרה בו את שכונתו (את כבוד ה').

ט. פָּנֵה אֶל הָרֶבֶה, וְהִנֵּה לְמַעַט - הנה עתה, אתם פונים לעבודת השדה, וחושבים להוציא תבואה רבה, והנה מוציאה השדה מעט, וְהִבְאֵתֶם הַבֵּית, וְנִפְחַתִּי בּוֹ - ומה שתביאו אל בתיכם, אנשוב בו בפי ואתן בו קללה, יַעַן מָה נָאִם ה' צְבָאוֹת - בגלל מה אין הברכה שורה במעשה ידיכם !?

יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרֵב, וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ - בגלל בית ה' העומד חרב, ואתם רצים לשבת בבתיכם.

י. עַל פֶּן עֲלִיכֶם, פָּלְאוּ שָׁמַיִם מְטָל - לכן, עליכם לא יורידו השמים טל, (יעצר הטל בשמים), וְהָאֲרֶץ פְּלֹאָה יְבוּלָה - והארץ תמנע, מלתת לכם את יבולה. (שכבייכול, תעצר התבואה בתוך הארץ).

יא. וְאֶקְרָא חָרֵב עַל הָאֲרֶץ וְעַל הַהָרִים - וקראתי ליובש לבוא על ארצכם ועל ההרים, וְעַל הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ וְעַל הַיְצִהָר, וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה - יבוא היובש, וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל יִגְיַע פְּפָיִם - ר"ל, שלא יצליחו במעשה ידיהם.

יב. וַיִּשְׁמַע זָרְבָבֶל בֶּן שִׁלְתַּיָּאֵל, וַיְהוֹשֵׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְכָל שְׂאֵרֵי הָעָם, בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיהֶם, וְעַל דְּבָרֵי חֲגִי הַנְּבִיא - ואל דברי חגי הנביא, פָּאֲשֶׁר שָׁלְחוּ ה' אֱלֹהֵיהֶם - לזרום על בנין הבית, וַיִּירָאוּ הָעָם מִפְּנֵי ה' :

יג. וַיֹּאמֶר חֲגִי מְלֹאֲךְ ה' - שליח ה', בְּמִלְאָכוֹת ה' - בשליחות ה', לָעָם לֵאמֹר, אֲנִי אֶתְכֶם נָאִם ה' - ואל תפחדו מלבנות הבית שלא ברשות דריגוש המלך.

יד. וַיַּעַר ה', אֶת רוּחַ זָרְבָבֶל בֶּן שִׁלְתַּיָּאֵל פֶּחַת יְהוּדָה - ה' עורר, את רצון זרובבל שר יהודה, וְאַת רוּחַ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל - ואת רצון יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול, רָצוֹן יְהוֹשֵׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְאַת רוּחַ כָּל שְׂאֵרֵי הָעָם - ואת רצון כל שארית העם שבירושלים, וַיִּבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּבֵית ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם - התחילו להכין את צרכי הבנין.

א. בְּשֵׁנֵת שְׁתַּיִם לְדְרִיגוֹשׁ הַמֶּלֶךְ - דריגוש בן אסתר ואחשוורוש, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁשִׁי בַּיּוֹם אֶחָד לַחֲדָשׁ - ב - א' בחודש השישי, הִזָּה דָבָר ה' בִּיַד חֲגִי הַנְּבִיא - שאחר שעלו ברשות כורש, לבנות המקדש, נפסקה הבניה מפני כתב השטנה ששלחו לו צרי יהודה. בשנת שתיים לדריגוש, התנבא חגי על חידוש הבניה, אחר שמלאו 70 שנה לגלות.

אֶל זָרְבָבֶל בֶּן שִׁלְתַּיָּאֵל פֶּחַת יְהוּדָה - אל זרובבל בן שלתאיאל מושל יהודה, וְאֶל יְהוֹשֵׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר :

ב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, הָעָם הַזֶּה אָמְרוּ - ישראל אומרים, לֹא עָת בָּא, עָת בֵּית ה' לְהַבְנוֹת - שעדיין, לא הגיע הזמן לבנות את ביהמ"ק.

ג. וַיְהִי דָבָר ה' בִּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר :

ד. הַעֵת לָכֶם אַתֶּם לְשִׁבַת בְּבֵיתֵיכֶם סְפוּנִים - האם עכשיו הזמן, לשבת ספונים תחת תקרת בתיכם, וְהַבֵּית הַזֶּה חָרֵב - כאשר בית ה' עומד בחורבנו!?

ה. וְעַתָּה כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דְּרִכֵּיכֶם - שימו לבכם לכך, שאין ברכה במעשה ידיכם. (כל עוד המקדש חרב)

ו. זָרְעֶתֶם הָרֶבֶה, וְהָבֵא מַעַט - הנה, זורעים אתם הרבה, אך מביאים לבתיכם מעט יבול, אֲכֹל, וְאִין לְשִׁבְעָה - אוכלים ואינם שבעים, שְׁתוּ, וְאִין לְשִׁכְרָה - שותים יין, והיין ואינו משכר, לְבוֹשׁ וְאִין לְחֵם לוֹ - לובשים בגדים, ואינם מחממים את הלובש, וְהַמְשַׁתְּפָר, מִשְׁתַּפֵּר אֶל צְרוּר נְקוּב - וכסף משכורתם, אין בו ברכה, וכאילו יש חור בצרוור הכסף. (צרוור - קשר של בגד, לשמור הכסף בתוכו)

ז. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל דְּרִכֵּיכֶם - שימו לבכם לכל זאת, להטיב דרכיכם על מה שאצווה אתכם.

ח. עֲלוּ הָהָר, וְהִבְאֵתֶם עֵץ, וּבְנוּ הַבַּיִת - עלו להר, והביאו משם עצים לבנות את בהמ"ק,

ח. לי הפסוף ולי הזָהב נָאם ה' צְבָאוֹת - ובידך, להביא את הכסף ואת הזהב אל ביתי. (לביהמ"ק)
ט. גְדוֹל יִהְיֶה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן, אָמַר ה' צְבָאוֹת - עוד יהיה כבוד הבית השני, גדול מהבית הראשון,¹
וּבְמִקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נָאם ה' צְבָאוֹת - ושלום אתו בירושלים.

י. בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה, לַתְּשִׁיעִי - ב - כד' לחודש התשיעי,
בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ, הָיָה דָבָר ה' בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר:
יא. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, שְׁאַל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר - שאל את הכהנים, בתורת טומאה וטהרה.

יב. הֲנִי יֹשֵׁא אִישׁ בְּשָׂר קִדְשׁ בְּכֹנֵף בְּגָדוֹ - הנה, אם יקח אדם, בשר נבילה, או שרץ (אב הטומאה) בתוך כנף בגדו, ("בשר קודש" - בשר שנקדש, שנבדל לאיסור)²
וְנָגַע בְּכֹנֵפוֹ - וכנף הבגד נגע בבשר הנבילה, (הרי הבגד - ראשון לטומאה),

אֶל הַלֶּחֶם - ונגע כנף הבגד בלחם, (הרי הלחם - שני לטומאה)
וְאֶל הַנֶּזֶיד - והלחם נגע בתבשיל, (הרי התבשיל - שלישי לטומאה)

וְאֶל הַיַּיִן, וְאֶל שְׁמֵן, וְאֶל כָּל מֵאֲכָל - והנזיד, נגע ביין או בשמן או בכל מאכל, (והרי הם - רביעי לטומאה)

הֲיִקְדָּשׁ - האם מאכלים אלו נטמאו ?
וְיַעֲנֵנו הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא - ענו הכהנים שמאכלים אלו לא נטמאו, וטעו בכך. (שלא ידעו שבקודש, אף הרביעי נטמא)

יג. וַיֹּאמֶר חֲגִי, אִם יִגַע טָמֵא נֶפֶשׁ בְּכָל אֶלֶה - אם נגע הבגד במת עצמו, והרי הוא אב הטומאה כטמא נפש, ונגע בכל אלו המאכלים, (הבגד נגע בלחם, ונהיה הלחם ראשון לטומאה, והלחם נגע בנזיד ונהיה הנזיד שני לטומאה, והנזיד ביין, שמן או כל מאכל ונהיו המאכלים שלישי לטומאה),

הֲיִטְמָא - האם מאכלים אלו יטמאו ?
וְיַעֲנֵנו הַכֹּהֲנִים, וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא - ויפה ענו. (ששלישי בקודש, ידעו שטמא)

טו. בַּיּוֹם עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ, בַּשָּׁשִׁי - בכד' לחודש השישי,
בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ - התחילו להכין את צרכי הבנין.

פרק ב

א. בַּשָּׁבִיעִי, בְּעֶשְׂרִים וָאֶחָד לַחֹדֶשׁ - ב - כא' לחודש השביעי,

הָיָה דָבָר ה' בְּיַד חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר:

ב. אָמַר נָא אֶל זָרְבָבֶל בֶּן שִׁלְתַּיָּאֵל פַּחַת יְהוּדָה, וְאֵל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְאֵל שְׂאֵרֵי הָעָם לֵאמֹר:

ג. מִי בְכֶם הַנְּשָׂאֵר, אֲשֶׁר רָאָה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה בְּכַבּוּדוֹ הָרִאשׁוֹן - מי בכם שנשאר מהגלות, וראה עוד את הבית הראשון בכבודו הגדול,
וּמָה אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה, הֲלוֹא כְּמָהוּ כְּאִין בְּעֵינֵיכֶם - והבית שעומד כעת, נחשב כאילו אינו קיים כלל.

ד. וְעַתָּה חִזַּק זָרְבָבֶל נָאם ה', וְחִזַּק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְחִזַּק כָּל עַם הָאָרֶץ נָאם ה', וַעֲשׂוּ, כִּי אֲנִי אֶתְכֶם נָאם ה' צְבָאוֹת - ועתה, התחזקו לבנותו, ועשו את אשר אצווה עליכם, ואז אהיה אתכם להטיב לכם.

ה. אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר פָּרַתִּי אֶתְכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם - שמרו את הברית (שמירת התורה והמצוות) שכרתתי אתכם בצאתכם ממצרים,

וְרוּחִי עֹמֵדָת בְּתוֹכְכֶם, אֵל תִּירָאוּ - רוח הנבואה עדיין עומדת עמכם, ולכן אל תיכּאוּ, ושמרו הברית.

ו. כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת,

עוֹד אַחַת מְעַט הִיא - הנה, עוד מלכות אחת (יְיָו), תמשול בכם אחת מלכות פרס, ומעט זמן תמשול בכם,

וְאֲנִי מַרְעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַחֲרֻבָּה - ובניסים העצומים שאעשה לכם בזמן ההוא (בזמן החשמונאים), כבייכול, ירעדו השמים, הארץ, הים והיבשה.

ז. וְהִרְעַשְׁתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם, וּבָאוּ חֲמֹדַת כָּל הַגּוֹיִם - ומתוך החרדה שיחרדו הגויים, יבואו עם כְּלֵי חַמְדַּתְּם, לבית ה',

וּמְלֵאתִי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד, אָמַר ה' צְבָאוֹת:

¹ י"א: בשנים, וי"א: בבנין. וזה וזה היה, כי בית ראשון עמד 410 שנה, ובית שני 420 שנה, וכן היה גדול בבנין, כמו שכתוב בדברי רז"ל ובספר יוסף בן גוריון כי הבנין שבנה הורדוס, לא נראה מעולם בנין טוב ונאה כמוהו.

² כמו: "לא תזרע פרמך בלגים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הפרס" - שתקדש התבואה - לאיסור. דברים כב', ט'.

יט. **הַעוֹד הַזֶּרַע בְּמַגּוּרָה - שִׁימוּ לִיבְכֶם, הָאֵם יֵשׁ עוֹד זֶרַע בְּמַגּוּרָה ? (מִקּוּם אֲסִיפַת הַתְּבוּאָה),**
וְעַד הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהַרְמֹן וְעַץ הַזֵּית לֹא נִשְׂא -
 וגם עצי הגפן, התאנה, הרמון והזית לא נושאים פירותיהם,
מִן הַיּוֹם הַזֶּה אֲבָרְךָ - אַבֵּל מִיּוֹם זֶה, אַבִּיא בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂה יַדְיֶכֶם.
כ. וַיְהִי דָבָר ה' שְׁנִית אֶל חָגִי, בְּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ לְאֹמֶר - נְבוּאָה שְׁנִיָּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם.
כא. אָמַר אֶל זֶרְבָבֶל פַּחַת יְהוּדָה לְאֹמֶר, אֲנִי מֵרַעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ - הִנֵּה אֲנִי מֵרַעִיד אֶת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ.
כב. וְהִפְכֹתִי כֶּסֶף מִמְּלָכוֹת, וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק מִמְּלָכוֹת הַגּוֹיִם - אֶהְפֹּךְ אֶת כֶּסֶף מִמְּשַׁלַּת מַלְכוּת פָּרַס, וְאֲשַׁמֵּד אֶת חוּזְקָם, וְהִפְכֹתִי מִרְכָּבָה וּרְכָבִיָּה - אֶהְפֹּךְ אֶת מִרְכַּבוֹתֵיהֶם עִם רֹכְבֵיהֶם, וַיֵּרְדוּ סוּסֵיהֶם וּרְכָבֵיהֶם - וַיִּפְּלוּ לָאָרֶץ, אִישׁ בְּחֻרְבַּת אָחִיו - וּמְרֹב הַמַּהוּמָה שֶׁאֵתָּן בָּהֶם, יִהְרָגוּ אִישׁ אֶת אָחִיו.
כג. בַּיּוֹם הַהוּא נָאֵם ה' צְבָאוֹת, אֶקְחֶךָ זֶרְבָבֶל בֶּן שָׂאֲלֻתַיִל עֶבְדִּי נָאֵם ה', וְשִׁמְתִּיךָ כְּחוֹתֶם, כִּי בְּךָ בְּחַרְתִּי נָאֵם ה' צְבָאוֹת - אַךְ אוֹתְךָ זְרוּבָבֶל, אֶקְרַב אֵלַי, כְּחוֹתֶם שֶׁלֹּא מִסִּירִים מֵהִיד, כִּי בְךָ בְּחַרְתִּי לְהַנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל.
 {ואמרו רז"ל: גדולה תשובה שקורעת גזר דין של אדם, שנאמר: "כתבו את האיש הזה ערירי" - את יהויכין, שימות בלי בנים (ירמיהו כב' ל') וכיון שעשה תשובה, נהפך לו גזר דין לטובה, ונולד לו בן בבית האסורים, ועוד נגזר עליו: "חי אני נאם ה', אם יהיה כנייה חותם על יד ימיני, כי משם אתקנד" (ירמיהו כב' כד'), וכיון שעשה תשובה נהפך לו לטובה, ואמר לזרובבל בן בנו: "ושמתיד כחותם..."}

יד. **וַיַּעַן חָגִי וַיֹּאמֶר, כִּן הָעֵם הַזֶּה וְכִן חָגִי הַזֶּה לְפָנַי נָאֵם ה', וְכִן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְאֲשֶׁר יִקְרִיבוּ שָׁם, טָמֵא הוּא - כְּמוֹ שִׁטְעִיתֶם בְּשִׂאלְתִּי הַרְאִשׁוֹנָה, כִּךְ טוֹעִים אַתֶּם וְכֹל הָעֵם בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה, וְאִם לֹא תִתְּנוּ אֵל לִיבְכֶם לְלִמּוּד, כֹּל מַעֲשֵׂה יַדְיֶכֶם שֶׁתִּקְרִיבוּ לְפָנַי ה', טָמֵא הוּא.**
טו. וְעַתָּה שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם, מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעֲלָה - מֵהַיּוֹם וְהַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ, מִטָּרְס שׁוֹם אָבִן אֶל אָבִן בְּהִיכַל ה' - לְפָנַי שֶׁהִתְחַלַּתֶם, לְשִׁים אָבִן עַל אָבִן בְּבִנְיַן בֵּית ה'.
 (לפני שהוסיפו על הבנין שנבנה בימי כורש)
טז. מֵהַיּוֹתֶם בָּא אֶל עֲרֻמַּת עֲשָׂרִים - מִכֶּךָ שֶׁהָיוּ בָּאִים לְעֲרִימָה שְׂרָאוּיָה הִיתָה לְהוֹצִיא 20 סָאָה, וְהִיתָה עֲשָׂרָה - וְהִנֵּה מִצְאוּ בָּהּ רַק 10 סָאָה, בָּא אֶל הַיִּקְב, לְחֹשֶׁף חֲמִשִּׁים פּוּרָה, וְהִיתָה עֲשָׂרִים - וְכִשְׁבָּאִים אֶל הַיִּקְב שֶׁהִיתָה רְאוּיָה לְמִלְאוֹת מִמְנָה 50 פּוּרָה (פּוּרָה-שֶׁם מִידָה), מוֹצִיאִים מִמְנָה רַק 20 פּוּרָה, עֲלִיכֶם לְהַבִּין, שֶׁמֵּאֵת ה' הוּא, שֶׁאֵין הַבְּרַכָּה שׁוֹרָה בְּמַעֲשֵׂה יַדְיֶכֶם.
יז. הִכִּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן וּבִבְרָד אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יַדְיֶכֶם - הִכִּיתִי אֶת תְּבוּאֹתְכֶם, בְּשִׁדְפוֹן (שִׁדְפוֹן - שֶׁהִתְבוּאָה מוֹכָה וּמִתִּיבֶשֶׁת מֵהַרוּחַ, כְּמוֹ: "שִׁדּוּפוֹת קָדִים"), בִּירְקוֹן (יִרְקוֹן- שֶׁהִתְבוּאָה מִתִּיבֶשֶׁת וְהוֹפְכִים לְמֵרָאָה יוֹק), וּבְרָד, וַאֲיִן אֶתְכֶם אֵלַי נָאֵם ה' - וַאֲיִן אַתֶּם פּוֹנִים אֵלַי לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה.
יח. שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶם, מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעֲלָה, מִיּוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לְתַשִּׁיעִי, לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵסֵד הִיכַל ה' שִׁימוּ לְבַבְכֶם - שִׁימוּ לִיבְכֶם, לְבָרַכָּה שֶׁאַבִּיא עֲלֵיכֶם, מִיּוֹם כַּד' בְּכֶסֶלּוֹ, שֶׁבִּנּוּ אֶת יְסוּדוֹת הַהִיכָל.